

Summary

Syndetska A. Problem aspects of inheritance of the rights of invention: analysis of theory and practice.

The article deals with problematic issues of a legal and practical nature that may arise in the process of registration of hereditary rights, if they include rights that arise from patents for inventions. The analysis of legislation that can be applied in the course of regulation of such legal relations is carried out. A conclusion is drawn about the main aspects, which should pay attention to the potential successors of inventors.

Key words: intellectual property, invention, patent, inheritance, testator, heir.

УДК 347.77

I.A. СТРОЙКО

Ірина Анатоліївна Стройко, аспірант Київського університету права НАН України, головний юрист-консульт ТОВ «Телерадіокомпанія «Студія 1+1», директор ТОВ «МОЛОДІСТЬ ДИСТРИБ'ЮШН», адвокат

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН
ДЛЯ ЗАХИСТУ СУМІЖНИХ ПРАВ ОРГАНІЗАЦІЙ МОВЛЕННЯ**

На сьогоднішній день питання правового регулювання і юридичної практики застосування технології блокчейн (“blockchain”) у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності є мало дослідженим, але від цього не менш нагальним. Особливо цікаво спробувати надати розгорнутий аналіз можливостей використання зазначеної технології для захисту такого специфічного об’єкта суміжних прав, як програма організації мовлення.

Термін «блокчейн» походить від двох англійських слів – «block» (блок) та «chain» (ланцюг) і означає розподілену базу даних, яка підтримує перелік записів, так званих блоків, що постійно зростає¹. Кожний блок містить часову мітку та посилання на попередній блок системи. Внесені в базу блоки не підлягають змінам у подальшому з боку будь-якої особи і ефективно захищені від підробки. Технологія блокчейн дає змогу зберігати стійкий цифровий ідентифікатор.

За словами пані Birgit Clark, у своїй основній формі технологія блокчейн являє собою відкритий ланцюг інформації, який можна використати для запису і відстеження транзакцій, і яка перевіряється на основі мережі «точка у точку» («peer-to-peer»)². Операції, що проводяться за допомогою технології блокчейн, перевіряються і підтверджуються багатьма комп’ютерами, що включені до блокчейн. Отже, можна зробити висновок, що зламати таку систему майже неможливо.

Як зазначається у виданні «The Economist», технологія блокчейн дозволяє особам, які не знають або не довіряють один одному, побудувати надійний ланцюг транзакцій, що має вирішальний вплив не тільки на відносини, пов’язані з використанням криптовалюти, а й на ряд інших важливих відносин³. На думку ряду дослідників, застосування технології блокчейн допоможе людям інтегруватись у світову економіку, захистити конфіденційність учасників, монетизувати свою власну інформацію та забезпечити отримання винагороди творцям об’єктів права інтелектуальної власності.

За словами пані Mariya Gabriel, Європейського Комісара з цифрової економіки та суспільства («European Commissioner for Digital Economy and Society»), у майбутньому всі публічні сервіси будуть використовувати технологію блокчейн. Блокчейн надає грандіозну можливість для Європи та держав – членів заново переглянути свої інформаційні системи, промотувати довіру користувачів і захист персональних даних, допомагати створювати нові бізнес-моделі і встановлювати нові сфери лідерства, створюючи переваги для громадян, публічних сервісів і компаній⁴.

Пан Andrus Ansip, Віце-Президент з питань Європейського Цифрового єдиного ринку («Vice-President for the Digital Single Market»), зазначає про те, що такі технології, як блокчейн, можуть допомогти знизити витрати при одночасному збільшенні довіри, відстежуваності операцій і безпеки. Вони мають величезний потенціал для проведення соціальних і економічних транзакцій на більш безпечному рівні в онлайн-середовищі, захищаючи проти кібератак і усуваючи необхідність залучати посередника⁵.

На даний момент можна побачити перші приклади використання технології блокчейн у сфері інтелектуальної власності.

Так, у лютому 2018 р. на 68-му Берлінському міжнародному кінофестивалі («Берлінале») була презентована нова платформа децентралізованої дистрибуції фільмів – «MoviesChain by TVzavr», яка ґрун-

тується на застосуванні технології блокчейн. На думку засновників цього сервісу, технологія дає змогу напряму зв'язати продакшн-компанії та глядачів і усуває непотрібних посередників. Крім того, таке технологічне рішення забезпечить контент від піратства. Згадана платформа реалізує платний сервіс відео-на-замовлення («video-on-demand»), запропонувавши глядачам доступ до одиниці контенту за приблизно півтора долара США.

У січні 2016 р. заснована на технології блокчейн цифрова платформа «Ascribe» запустила сервіс «WhereOnTheNet», що дала змогу художникам відстежувати використання їхніх картин та інших творів образотворчого мистецтва. Як зазначають розробники даного сервісу, митці отримали можливість отримати точну інформацію про веб-ресурс, де використано певний твір, і дату, коли цей твір було завантажено на такий веб-ресурс.

Принагідно зазначимо, що 13 червня 2018 р. послы Європейського Союзу від імені Ради Європейського Союзу підтвердили домовленість про модернізацію так званої Директиви про аудіовізуальні медіа-послуги («Audiovisual Media Services Directive», або «AVMSD»). Пропозиція про перегляд Директиви була представлена Комісією Європейського Союзу у 2016 р., зважаючи на стрімкий розвиток інноваційних технологій і суттєву зміну ринкових умов в аудіовізуальному секторі. Очікується, що у найближчій перспективі пропозиція про зміну Директиви буде проголосована у першому читанні в Європейському Парламенті, а далі буде передана для ухвалення у Раду Європейського Союзу. Зміни до Директиви наберуть чинності через 20 днів після їхнього опублікування в Офіційному віснику Європейського Союзу. Держави – члени Європейського Союзу матимуть всього 21 місяць для імплементації положень документа у національне законодавство.

Зміни до Директиви мають на меті створити рівні умови між усіма операторами і провайдерами аудіовізуальних медіа-послуг, незалежно від виду аудіовізуальних медіа-послуг, що вони надають, і платформ, які вони використовують. Користувачі аудіовізуальних медіа-послуг отримують однаковий захист, незважаючи на те, чи переглядають вони канали традиційного лінійного телебачення («linear television»), чи програми на замовлення (так зване нелінійне телебачення («non-linear television»). Пропозиція до Директиви не містить згадок про технологію блокчейн, але формує загальні правила, що застосовуються до аудіовізуальних медіа-сервісів, поширюваних, у тому числі, через мережу Інтернет. Зокрема, у пропозиції до Директиви наголошується на застосуванні нових правил правового регулювання до платформ з поширення відео («video-sharing platform»), включаючи сервіси у соціальних мережах і відео, що генерується безпосередньо користувачами («user-generated videos»).

Пропозиція до Директиви надає таке визначення терміна «послуга платформи з поширення відео» («video-sharing platform service»): «послуга, яка визначена статтями 56 і 57 Угоди про заснування Європейського Союзу, де основною метою послуги, або окремої її частини, або істотними параметрами функціонування послуги є надання програм, відео, що генерується безпосередньо користувачами, або їх обох, загальній публіці, за які провайдер платформи з поширення відео не несе редакторської відповідальності, для інформування, розважання або освіти, через електронну комунікаційну систему у значенні пункту (а) статті 2 Директиви 2002/21/ЄС, і організація якої визначається провайдером платформи з поширення відео, включаючи автоматичні засоби або алгоритми, у тому числі, шляхом показу, розміщення тегів і впорядкування»⁶.

Таким чином, вказане поняття є досить широким, і можна стверджувати, що включає поширення програм організацій мовлення за допомогою технології блокчейн.

Натомість законодавство України про авторське право і суміжні права досі не містить навіть повноваження мовника здійснювати розповсюдження своїх програм у мережі Інтернет. Про врегулювання застосовування технології блокчейн у законодавстві України взагалі ніколи не йшлося. Україна зобов'язана гармонізувати своє законодавство у сфері аудіовізуальних медіа-послуг до законодавства Європейського Союзу протягом двох років з моменту набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони⁷. Отже, ми маємо досить обмежений час для адаптації законодавства України у сфері авторського права і суміжних прав до нововведень, що пропонуються змінами до Директиви про аудіовізуальні медіа-послуги.

На наше переконання, у контексті охорони і захисту суміжних прав організацій мовлення технологія блокчейн може бути застосована з різною метою, зокрема як джерело доказу оприлюднення (першого використання) програми організації мовлення, відстеження й здійснення контролю за подальшим використанням програми і дотриманням немайнових та майнових прав організації мовлення, укладання і виконання ліцензійних договорів та інших угод про розпоряджання майновими суміжними правами на програму, переведення платежів до правласника, поширення інформації про цифрові права управління («Digital Rights Management», або «DRM»). Цей перелік не є вичерпним і буде доповнюватися із розвитком як самої технології блокчейн, так і нових форм і способів використання програм організацій мовлення у цифрову еру.

Як зазначено вище, технологія блокчейн може бути використана як джерело доказу оприлюднення (першого використання) програми організації мовлення. Як відомо, для виникнення і здійснення суміжних прав організацій мовлення не вимагається виконання будь-яких формальностей, зокрема державної реєстрації. Відповідно до приписів частини другої ст. 37 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ (у редакції Закону України від 11 липня 2001 р. № 2627-ІІІ), суміжне право виникає внаслідок факту оприлюднення програми організації мовлення. При цьому під терміном «оприлюднення» («розкриття публіці») вказаний Закон розуміє здійснену за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дію, що вперше робить об'єкт авторського права та/або суміжних прав доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо. Таким чином, можна припустити, що дане поняття охоплює, зокрема, випадки оприлюднення за допомогою технології блокчейн, оскільки визначення цього терміна не містить вичерпний перелік дій, що становлять зміст оприлюднення.

Як зазначають деякі дослідники, технологія блокчейн має важливе значення у контексті охорони прав інтелектуальної власності, що не підлягають обов'язковій реєстрації, оскільки така технологія може надати докази створення об'єктів права інтелектуальної власності, їхнього використання, виконання кваліфікаційних вимог (таких, наприклад, як оригінальність і країна походження) і статусу об'єкту. Так, завантаження програми організації мовлення і даних щодо мовника до системи блокчейн створює точну часову відмітку та надійний доказ для підтвердження факту оприлюднення і наступного використання такої програми.

Слід звернути особливу увагу на концепцію «розумних угод» («smart contracts») у контексті використання технології блокчейн. Такі угоди спрощують процедуру їхнього укладання (можуть бути використані, наприклад, договори приєднання з однаковими умовами для користувачів) та виконання, оскільки технологія блокчейн дає змогу легко відстежити договірні коди і факти укладення договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності і використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Зауважимо, що частина друга ст. 1107 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р. № 435-ІV встановлює загальне правило стосовно укладення договору про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності у письмовій формі. Причому у випадку недодержання письмової форми такий договір вважається нікчемним. Законом України можуть бути встановлені окремі випадки, в яких договір про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності може укладатись усно. Отже, на даний момент чинне законодавство України не передбачає можливості укладення договору за допомогою технології блокчейн, оскільки не було дотримано вимогу про обов'язкову письмову форму такого правочину. У майбутньому на рівні Закону потрібно буде урегулювати питання дійсності договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, укладених з використанням системи блокчейн.

За допомогою технології блокчейн можна ефективно застосовувати інформацію про управління цифровими правами щодо програм організації мовлення, оскільки інформація про належність суміжних прав легко кодується у цифровій формі, а підробити або змінити її практично неможливо. Можна спрогнозувати, що у майбутньому будуть виникати нові платформи управління правами інтелектуальної власності, засновані на використанні технології блокчейн, зокрема платформи у сфері розпорядження суміжними правами організацій мовлення.

Блоки у межах системи блокчейн чітко вказують, хто є правовласником, щодо якого саме об'єкта інтелектуальної власності, з яким обсягом повноважень та на підставі чого такі права було отримано. Відповідно, можливо без зайвих труднощів установити належного правовласника і відрізнити оригінальний об'єкт від того, що поширюється піратським шляхом. Зважаючи на катастрофічний обсяг піратства у світі, технологія блокчейн може виступити одним із можливих шляхів подолання цього явища, встановлення ринкових умов використання об'єктів права інтелектуальної власності й ефективного захисту прав суб'єктів суміжних прав та інших правовласників.

На нашу думку, у найближчій перспективі у рамках Європейського Союзу з'являться перші погоджені нормативно-правові акти, присвячені питанню регулювання поширення контенту за допомогою технології блокчейн і захисту прав на контент у мережі блокчейн.

Так, Європейська комісія ставить собі за мету розробити загальний підхід до регулювання технології блокчейн для Європейського Союзу на міжнародній арені. Починаючи з 2013 р., Європейська комісія здійснює фінансування проектів з використанням технології блокчейн через дослідницькі програми Європейського Союзу «FP7» та «Horizon 2020». До 2020 р. Європейська комісія планує витратити до 340 млн євро на підтримку згаданих проектів.

Рада Європейського Союзу у своїх висновках від 19 жовтня 2017 р. вважає блокчейн одним із головних трендів, що з'явилися останнім часом⁸.

1 лютого 2018 р. Європейська комісія за підтримки Європейського Парламенту заснувала Обсерваторію і Форум з питань блокчейн, які будуть займатися ключовими питаннями розвитку технології блокчейн, промотуванням європейських гравців і посиленням європейського впливу у цьому напрямі.

У квітні 2018 р. 23 держави – члени Європейського Союзу підписали Декларацію про установаження європейського партнерства з блокчейн. Дане партнерство виступить засобом кооперації між країнами – учасницями Декларації з обміну досвідом у технічній і регуляторній сферах і підготовки для запуску програмних рішень блокчейн для застосування на Цифровому єдиному ринку («Digital Single Market») Європейського Союзу для забезпечення вигод для публічного і приватного секторів.

Слід зазначити, що у законодавстві України питання охорони і захисту суміжних прав організацій мовлення за допомогою технології блокчейн жодним чином поки що не врегульовано. Беручи до уваги актуальність цієї проблематики і стрімкий розвиток різноманітних аудіовізуальних медіа-сервісів в Україні та світі, наша держава має подбати про удосконалення національного законодавства і передбачити імплементацію найкращих взірців правового регулювання, що будуть застосовуватися у країнах Європейського Союзу та міжнародній практиці.

¹ Narayanan, Arvind; Bonneau, Joseph; Felten, Edward; Miller, Andrew; Goldfeder, Steven (2016). Bitcoin and cryptocurrency technologies: a comprehensive introduction. – Princeton: Princeton University Press. – 19 July 2016. – 304 p.

² Blockchain and IP Law: a Match made in Crypto Heaven? – Birgit Clark. – WIPO Magazine 1/2018. – 2018 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2018/01/article_0005.html

³ Blockchain: the great chain of being sure about things. – The Economist. – 31 October 2015 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.economist.com

⁴ European countries join Blockchain Partnership. – Digital Single Market. – 10 April 2018 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ec.europa.eu

⁵ European Commission launches the EU Blockchain Observatory and Forum. – Brussels, 1 February 2018 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [europa.eu](http://ec.europa.eu)

⁶ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media services Directive) in view of changing market realities. – Council of the European Union. – Brussels, 8 June 2018. – Interinstitutional File: 2016\0151 (COD). – 78 p.

⁷ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011/print1443090264162362

⁸ Conclusions of the European Council meeting as of 19 October 2017. – CO EUR 17 CONCL 5. – Brussels, 19 October 2017. – 11 p. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : data.consilium.europa.eu

Резюме

Стройко І.А. Актуальні проблеми використання технології блокчейн для захисту суміжних прав організацій мовлення.

У цій статті автор розкриває вплив технології блокчейн на охорону і захист прав інтелектуальної власності, включаючи, у тому числі, суміжні права організацій мовлення. Аналізуються нові випадки використання технології блокчейн у сфері дистрибуції телевізійного та іншого контенту, що виникли нещодавно. Зокрема, автор розглядає такі потенційні випадки використання, як надання доказів оприлюднення (розкриття публіці) програми організації мовлення, відстеження і здійснення контролю щодо подальшого використання програми, управління цифровими правами, укладення і виконання угод про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності та інше. Досліджуються актуальні тренди і нововведення у правовому регулюванні технології блокчейн на Цифровому єдиному ринку Європейського Союзу. Автор намагається спрогнозувати застосування перспективного законодавства Європейського Союзу щодо послуги платформи з поширення відео.

Ключові слова: блокчейн, інтернет, програма організації мовлення, суміжні права, інформація про управління цифровими правами, послуга платформи з поширення відео, відео, що генерується безпосередньо користувачем, Цифровий єдиний ринок, директива про аудіовізуальні медіа-послуги, Угода про асоціацію між Україною і Європейським Союзом.

Резюме

Стройко И.А. Актуальные проблемы использования технологии блокчейн для защиты смежных прав организаций вещания.

В этой статье автор раскрывает влияние технологии блокчейн на охрану и защиту прав интеллектуальной собственности, включая, в том числе, смежные права организаций вещания. Анализируются новые случаи использования технологии блокчейн в сфере дистрибуции телевизионного и иного контента, возникшие недавно. В частности, автор рассматривает такие потенциальные случаи использования, как предоставление доказательств обнародования (раскрытия публичке) программы организации вещания, отслеживание и осуществление контроля относительно дальнейшего использования программы, управления цифровыми правами, заключение и исполнение соглашений о распоряжении имущественными правами интеллектуальной собственности и иное. Исследуются актуальные тренды и нововведения в правовом регулировании технологии блокчейн на Цифровом едином рынке Европейского Союза. Автор старается спрогнозировать использование перспективного законодательства Европейского Союза в отношении услуги платформы по распространению видео.

Ключевые слова: блокчейн, интернет, программа организации вещания, смежные права, информация об управлении цифровыми правами, услуга платформы по распространению видео, видео, генерируемое непосредственно пользователем, Цифровой единый рынок, директива об аудиовизуальных медиа-услугах, Соглашение об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом.

Summary

Stroiko I. Urgent issues of the use of blockchain technology for the enforcement of the related rights of broadcasting organizations.

In this Article the author reveals the impact of blockchain technology on the protection and enforcement of intellectual property rights, including in particular the related rights of broadcasting organizations. She analyzes the new blockchain use cases in the sphere of distribution of television and other content emerging recently. The author considers in particular such potential use cases as providing of evidence of making of the broadcasting organizations' program available to the public for the first time (release to the public), tracking and controlling of the further exploitation of the program, digital rights management, conclusion and fulfillment of intellectual property agreements and other cases. She explores the recent trends and developments in the legal regulation of blockchain technology in the European Union Digital Single Market. The author attempts to foresee the application of the prospective legislation of the European Union in relation to video-sharing platform service.

Key words: blockchain, Internet, Broadcasting organization's program, Related rights, Digital Rights Management ("DRM"), Video-sharing platform service, User-generated videos, Digital Single Market, Audiovisual Media Services Directive ("AVMSD"), Association Agreement between Ukraine and the European Union.

V. LULLIER

*Victoria Lullier, Doctorante en droit privé, École doctorale SHS, laboratoire CERDI (Centre d'études et de recherche en droit de l'immatériel), Université Paris-Saclay/ Paris-Sud, Master 2, Mention Droit de la propriété intellectuelle, Spécialité Droit des Créations et du Numérique (DCN), Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne, France, Master 2, Spécialité Juriste Européen, parcours recherche, UFR Tours, France, Master 2, Mention Droit Privé, Spécialité Droit des Affaires Européennes et Internationales, parcours recherche, UFR d'Orléans, France**

LE DROIT DE COMMUNICATION AU PUBLIC EN MATIERE DE DROIT D'AUTEUR : SES SOURCES ET LEURS ARTICULATIONS

La liste des abréviations :

ADPIC	Accord sur les aspects des droits de propriété intellectuelle qui touchent au commerce
CJCE	Cour de justice de la Communauté européenne
CJUE	Cour de justice de l'Union européenne
CJ	Cour de justice
Cour EDH	Cour européenne des droits de l'homme
CPI	Code de la propriété intellectuelle
TCE	Traité instituant la Communauté européenne
TFUE	Traité sur le fonctionnement de l'Union européenne
TUE	Traité sur l'Union européenne
UE	Union européenne
OMC	Organisation mondiale du commerce
OMPI	Organisation mondiale de la propriété intellectuelle

Le contexte de l'étude. Le progrès technologique de ces deux dernières décennies a transformé radicalement notre société en faisant apparaître de nouveaux modèles économiques, de nouveaux secteurs d'activités

© V. Lullier, 2018

* Аспірантка докторської школи «Наука-Людина-Суспільство», Лабораторія CERDI (Науково-дослідницький центр з інтелектуальної власності) Державного університету Париж Саклі (Франція); випускниця магістратури за спеціальністю «Інтелектуальна власність» Університету Пантеон Сорбонна м. Париж (Франція); випускниця магістратури за спеціальністю «Європейське право» Державного університету м. Тур (Франція); випускниця магістратури за спеціальністю «Європейське і інтернаціональне бізнес право» Державного університету м. Орлеан (Франція).